

BRUNA D'ANDORRA

ŠLECHTITELSKÝ PROGRAM

Šlechtitelský program andorského hnědého skotu (bruna d'Andorra)

Na základě ustanovení Zákona č. 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů (plemenářský zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon“) došlo k přenesení odpovědnosti za realizaci šlechtění na uznaná chovatelská sdružení. Novelou Zákona č. 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů (plemenářský zákon), ve znění zákona č. 3/2019 Sb., ze dne 25. 1.2019 došlo k souladu s Nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/1012 o zootechnických a genealogických podmínkách pro plemenitbu čistokrevných plemenných zvířat (dále jen „nařízení“). Přijetí zákona č. 3/2019 Sb. si vyžádalo úpravu šlechtitelského programu tak, aby byl v souladu s výše uvedenými předpisy. Nedílnou součástí tohoto ŠP je Řád plemenné knihy a respektují ho stanovy a metodiky Českého svazu chovatelů masného skotu, z. s. (dále jen „ČSCHMS“) viz bod 11. (Obecná ustanovení) tohoto ŠP.

1. Historie a základní charakteristika plemene

V jihozápadní Evropě, mezi Francií na severu (56,6 km hranice) a Španělskem na jihu (63,7 km hranice), leží Andorské knížectví, které se rozkládá na cca 468 km². Jeden z nejmenších států starého kontinentu je uzavřen v kruhovitě kotlině a obklopen hřebeny Pyrenejí o nadmořské výšce kolem 3000 m. Téměř polovina země leží v polohách nad hranicí zalesnění, jen na jihu je několik málo oblastí položených níže než 1000 m n. m. Pyreneje jsou silně ovlivňovány klimatem Atlantiku, podnebí je v Andoře obdobné jako v sousedních zemích, jenom je zde díky velkým nadmořským výškám v zimě více sněhu a léta jsou chladnější. Nejnižší položeným místem je Riu Runer (840 m n. m.) a nejvyšší vrchol Coma Pedrosa je položen 2 946 m nad mořem. Andorra sice není členem Evropské unie, ale je součástí několika mezinárodních organizací, jako je např. OSN a Rada Evropy. Území je rozděleno do sedmi částí - farností: Canillo, Encamp, Ordino, la Massana, Andorre-la-Vieille, Sant Julià de Lòria a Escaldes-Engordany. Hlavním městem je Andorra la Vella a nachází se v údolí řeky Valira. V zemědělství je zaměstnané pouze 1 % obyvatel a hlavním odvětvím je zde chov ovcí. Pastviny pokrývají kolem 20 % celkové rozlohy Andorry.

Na území tohoto malého knížectví vzniklo, a je také téměř výhradně chováno, plemeno Bruna d'Andorra, které v České republice oficiálně nazýváme **andorský hnědý skot**. Jedná se o výrazně zmasilá zvířata, která jsou velmi vhodná do extenzivních podmínek. Historie tohoto plemene je dozajista rozsáhlá, ale na podložené a dostupné písemné záznamy poměrně chudá. Často se informace z různých zdrojů rozporují a je tak velmi těžké, udělat si ucelený obrázek o vývoji a současném stavu tohoto zajímavého plemene.

Do roku 1950 byl skot v Andoře využíván výhradně pro potřeby místních obyvatel a sloužil buď jako zdroj obživy, nebo jako komodita pro směnný obchod. Vznik andorského rustikálního plemene jako takového, se dle dostupných informací datuje někdy k začátku 20. století, kdy byli do knížectví dovezeni z Alp býci, kteří se díky svým vlastnostem stali zlepšovatelé a dali za vznik plemeni Bruna d'Andorra. Jednalo se údajně o plemeno Brown-Swiss (švýcarský hnědý skot) a o plemeno Pardo-Alpine (alpský hnědý skot). Výhodou těchto zvířat byla rychlá aklimatizace na podmínky regionu s vysokou nadmořskou výškou. Výsledkem křížení andorských krav s kvalitními býky alpského původu, je současná podoba a ceněné vlastnosti plemene Bruna d'Andorra. Jedná se tedy o plemeno vhodné do extenzivních chovů, rustikální, schopné žít a pohybovat se v oblastech s vysokou nadmořskou výškou, chodivé, nenáročná a s dobrými mateřskými vlastnostmi.

V roce 1994 bylo v andorském knížectví evidováno cca 1244 ks skotu na 45 farmách (to je asi 29 zvířat na hospodářství). V polovině roku 1998 zahájila andorská vláda program na podporu kvality hovězího masa vyprodukovaného na území knížectví. Výsledkem bylo založení společnosti Ramaders d'Andorra, SA (sdružení andorských zemědělců) v roce 1999, která se zaměřuje na propagaci a uvádění hovězího masa na trh. Jedná se o maso zvířat vykrmovaných členy (či

partnery) této společnosti, kteří mají hospodářství v Andoře. V chovech je velmi přísně hlídáno zatížení zvířaty na ha pastvin, složení krmné dávky (povolená krmiva a minerální látky) a v neposlední řadě křížení s jinými plemeny. Andorské krávy mohou být kříženy (inseminovány) s býky plemene charolais, limousine a gasconne a kříženci jsou poté prodáváni výhradně jako jatečný skot. Národní andorská jatka dodržují (ve spolupráci se společností „Ramaders“) nařízení upravující program pro zlepšení a zajištění kvality masa, který zahrnuje tradiční výrobní systémy a finální produkt - splňující přísná kritéria - následně opouští brány závodu s razítkem zaručujícím původ a kvalitu. Značka kvality andorského hovězího masa „Carn d'Andorra“ (andorské maso) zaručuje spotřebiteli nákup masa nejvyšší garantované a ověřené kvality a je ochrannou známkou společnosti Ramaders d'Andorra, SA.

Od dubna roku 2001 spolupracuje andorské ministerstvo zemědělství při šlechtění a propagaci plemene Bruna d'Andorra s organizací Groupe Gascon (dříve UPRA Gasconne) s cílem zlepšit vlastnosti andorského skotu, homogenizovat populaci a zlepšit (či udržet) kvalitu finálního produktu = masa. V červnu 2003 se Bruna d'Andorra stalo uznaným plemenem. Plemenná kniha byla založena za účelem chovu hnědého andorského skotu v listopadu 2006 (dle informací z oficiálního Bulletinu Andorského knížectví, č. 86). V roce 2007 byly pod záštitou Groupe Gascon první býci andorského skotu zařazeni do testace. V únoru roku 2009 bylo v Andoře evidováno již 2432 ks skotu, z toho 76 % bylo plemene Bruna d'Andorra (1840 ks zvířat ve 46 stádech).

Pod značkou Carn d'Andorra se člení zvířata narozená a chovaná v andorském knížectví do tří kategorií: Do první kategorie jsou zařazována čistokrevná zvířata plemene Bruna d'Andorra (po omezenou dobu do této skupiny patřil také pyrenejský hnědý skot = Bruna dels Pirineus a zástupci plemene Parada-Alpina narozená v Andoře). 2. kategorie kříženců plemene Bruna d'Andorra = matka či otec jiného plemene či neznámého původu. 3. skupina zástupci ostatních plemen. Od 1. ledna 2011 může být pod obchodní značkou Carn d'Andorra prodáváno pouze maso čistokrevných zvířat, nebo případně kříženců dalších plemen (matka musí být Bruna a otec „povoleného“ plemene). Telata se v sezóně pasou se svými matkami na pastvinách s kvalitní pící, do 4. měsíce věku sají mateřské mléko a od 4. měsíce jsou vykrmována na farmách za podmínek příznivých pro výkrm (chráněna proti větru, dešti a chladu). Specifická krmná dávka pochází téměř výhradně z produktů Andory a musí splňovat velmi přísná kritéria, co se týče kvality a složení. Po osmi měsících jsou telata porážena na národních jatkách. Cca 85 % zvířat se poráží a zůstává na trhu v Andoře.

Dle statistik andorského ministerstva zemědělství z roku 2011 je v království oficiálně 42 chovů andorského hnědého skotu, z toho 35 (83 %) je členem organizace „Ramaders“. Počet dospělých krav 1478 ks, z toho 79 % (1166 ks) je čistokrevných. K reprodukci se dosud využívala pouze přirozená plemenitba a hlavním problémem je tedy vysoká příbuznost zvířat, což by mělo změnit zavedení inseminace.

Pro andorský hnědý skot je charakteristický střední (velký) tělesný rámec s kohoutkovou výškou kolem 135 cm (výška v kohoutku u krav dosahuje 140 cm – 145 cm, u býků 145 – 150 cm). Hmotnost krav se pohybuje v rozsahu 650 – 750 kg, u býků 1000 – 1100 kg.

Požadována je výrazná kapacita těla, protože toto plemeno musí být schopno přijmout velké množství píce. Obvod hrudi by se proto měl pohybovat kolem 185 až 195 cm. Důležité je také utváření končetin, protože zvířata musí zvládnout pohyb v obtížném horském terénu a být schopná ujít delší vzdálenosti za pastvou. Také tvar vemene je sledovaným znakem, zejména jeho hloubka a utváření struků, které musí být velikostně optimální z důvodu zajištění bezproblémového sání telat. Pro dobrou produkci je nezbytné, aby zvířata disponovala výbornou konverzí živin, protože z chudých horských pastevních porostů musí vyprodukovat kvalitní hovězí maso.

Při šlechtění je andorskými chovateli kladen důraz na zvýšení procenta snadných porodů, s čímž souvisí také snížení porodní hmotnosti telat. V roce 2011 bylo 3 – 7 % porodů hodnoceno jako těžký porod nebo císařský řez. Důležité je také jejich zaměření na původ otců, jejich plemenné hodnoty a vyloučení příbuzenské plemenitby. Svůj význam má také homogenizace plemene

a velkým závazkem je ozdravení andorských stád od IBR. Ať už bylo toto plemeno v minulosti využíváno jakýmkoliv způsobem, jeho další (a současný) vývoj je chovateli směřován výhradně k masné užitkovosti v extenzivních podmínkách vysokohorských pastvin.

I když se u tohoto plemene může vyskytovat tzv. dvojitě osvalení, není tento znak žádoucí, protože v podmínkách horských pastvin je důraz kladen na snadné telení a není zájem o komplikované porody, které se u zvířat s touto genetickou mutací vyskytují. Býci, kteří mají být zapsáni do plemenné knihy, musí být na gen mh testováni, zatímco u krav není toto testování povinné. Zvířata s dvojitým osvalením nejsou do plemenné knihy zapisována a nositelé genu mh musí být před zápisem zvlášť schvalována (hodnocena).

Důležitá je samozřejmě i odpovídající úroveň reprodukce, pro kterou jsou v současnosti sbírána a zpracovávána data. Zpracování dat a plnění cílů šlechtitelského programu, včetně testace mladých býčků, probíhá (jak už bylo nastíněno) ve spolupráci s Groupe Gascon (UPRA Gasconne).

Zvířata jsou údajně díky způsobu chovu velmi přítulná a mazlivá.

2. Chov plemene ve světě

O vývozu zvířat tohoto plemene ze země původu do jiných částí světa není k dispozici dostatek podložených informací.

3. Vývoj stavů v ČR

Pět jaloviček a býčků byli údajně v té době (a do té doby) jedinými zástupci andorského hnědého skotu (bruna d'Andorra, zkr. DD v rámci KUMP i ústřední evidence) exportovanými mimo zemi původu. Zvířata byla dovezena v roce 2010 do chovu společností Montážně obchodní firma s.r.o. pana Jiřího Petersika na farmu Pojedy. Jalovice byly polosestry, ale býček byl nepřibuzný. Výběr a dovoz zvířat byl poměrně složitý, jednak z důvodu vysokého promoření andorských chovů IBR a také proto, že Andorra není členem EU. Nebýt tohoto importu, bylo by plemeno bruna d'Andorra v ČR pravděpodobně zcela neznámé. Díky jeho vlastnostem se však předpokládalo jeho další rozšíření v rámci celé České republiky.

Jedním z nejnovějších trendů ve šlechtění masného skotu je využití genomických údajů jedinců – SNP profilu. Genomické údaje jsou využívány především k ověření původu jedinců a zpřesnění předpovědi genetického potenciálu zvířat (plemenných hodnot). Česká republika je od roku 2013 zapojena do mezinárodní genetické testace (v rámci projektu Interbeef), díky které je možné přímé porovnání jedinců se zohledněním chovatelské úrovně země původu.

4. Chovný cíl a standard plemene

4.1. Chovný cíl

Při šlechtění andorského hnědého plemene je kladen důraz na zlepšení, rozvoj a stabilizaci úrovně znaků charakterizujících mateřské vlastnosti, zvýšení masné užitkovosti, ale také na udržení dalších charakteristických vlastností plemene (chodivost, adaptace na vysokohorské podmínky, klidný temperament, kvalita masa).

4.2 Základní ukazatele chovného cíle

4.2.1. Ukazatele reprodukce

Dobrá reprodukce a plodnost je u všech masných plemen skotu rozhodujícím předpokladem ekonomiky chovu. Na jejích výsledcích, vyjádřených v konečné fázi počtem živě narozených telat,

se podílejí stejnou měrou obě pohlaví, tedy jak plemenice, tak plemenci. Objektivním kritériem hodnocení plodnosti je především počet zabřezlých plemenic a počet živě narozených telat na 100 krav základního stáda. Kromě genetických předpokladů je však reprodukce v nemalé míře ovlivněna i dalšími činiteli jako je zdravotní stav, úroveň výživy zvířat a způsob jejich odchovu. Pro rentabilitu chovu je nutné odchovat alespoň 95 telat na 100 krav základního stáda při mezidobí kolem 365 dní. K zajištění dostatečného počtu zvířat pro účely čistokrevné plemenitby i užitkového křížení je nezbytné využívat všechny dostupné způsoby reprodukce, které vyhovují systému chovu masných plemen.

4.2.1.1. Plemenice

- počet odchovaných telat na 100 krav základního stáda - minimálně 95
- hodnocení obtížnosti porodů vyjádřené procentem snadných porodů podle platné Metodiky kontroly užitkovosti skotu bez tržní produkce mléka (dále jen „Metodiky KUMP“) - min. 95 %
- věk při 1. otelení by neměl být vyšší než 40 měsíců (doporučuje se první připouštění jalovic ve věku 24 až 28 měsíců)
- průměrná délka mezidobí – 360 až 400 dnů, při hodnocení tohoto ukazatele je třeba zohlednit využití embryotransferu
- pořadí otelení by mělo odpovídat věku plemenice

4.2.1.2. Plemenní býci

- býci v přirozené plemenitbě - dle počtu březích plemenic v závislosti na délce připouštěcího období
- hodnocení průběhu porodu a hmotnosti telat při narození - na základě výsledků KUMP

4.2.2. Ukazatele růstové schopnosti

Kontrola užitkovosti masných plemen je základním prostředkem při šlechtění a zajišťuje důsledné naplnění selekčního programu. Systém zjišťování hmotností je prováděn na základě Metodiky KUMP.

a) hodnocení růstové schopnosti telat – hmotnost při narození, ve 120, 210 a 365 dnech věku

b) hodnocení růstové schopnosti krav a býků – viz bod 4.5. Parametry chovného cíle

4.3. Hodnocení exteriéru

Hodnocení zevnějšku provádějí inspektoři ČSCHMS dle Metodiky popisu a hodnocení zevnějšku masných plemen skotu (dále jen „Metodiky popisu“) a je evidováno v databázi KUMP ČSCHMS. S výsledkem hodnocení zvířete je chovatel seznamován prostřednictvím tiskové sestavy, která obsahuje identifikační údaje zvířete a chovatele, bodové hodnocení jedince, výšku v kříži, hmotnost v den vážení, jméno hodnotitele a datum provádění bonitace. Při hodnocení je nutné věnovat stejnou pozornost znakům rustikálnosti a způsobnosti k chození, stejně jako znakům masné užitkovosti, přičemž současnou úroveň uvedených znaků je vhodné zachovat. Tělesný rámec je hodnocen na základě tabulkových hodnot pro živou hmotnost a výšku v kříži. Z produkce plemenných zvířat jsou vyloučena zvířata, která vykazují některou vylučující vadu. U býků se požaduje korektní hodnocení končetin.

Součástí lineárního hodnocení zevnějšku je v příloze ŠP (v tabulkové části za textem) bodové hodnocení výšky v kříži a hmotnosti pro všechny věkové kategorie.

4.3.1. Hodnoceny jsou tyto kategorie (ve věku)

Telata – ve věku 171 až 290 dní

Krávy – po 1. a 3. otelení (ve výjimečných případech na žádost chovatele i v jiném období)

Plemenní býci - při základním výběru (do plemenitby)

- ve věku tři a pěti let, včetně importovaných

Při hodnocení se objektivně hodnotí variabilita daného znaku v rámci plemene i s ohledem na věk zvířete. Zjištěné vady exteriéru jsou zaznamenávány.

4.4. Standard plemene

Zástupci rustikálního andorského hnědého skotu se vyznačují čistými rysy, středním až velkým tělesným rámcem, silnou klostrou, robustním zevnějškem, adaptací na vysokohorské podmínky, vitalitou a velmi dobrou chodivostí. Tyto charakteristické vlastnosti podtrhují jejich atletický vzhled a klidný temperament.

Zbarvení (srst, kůže)

Srst krátká a lesklá, celoplašťově hnědé zbarvení (hnědo-šedé), s tmavší barvou na trupu (zejména kohoutku, krku a plecích), světlejší odstín na hlavně břichu a končetinách.

Sliznice tmavé (hnědo-šedé).

Kůže je jemná a elastická.

Rohy

Rohy vyrůstají z hlavy horizontálně a jsou rovné, spíše kratší, kuželovitého tvaru, tmavé s tupými konci (u základny světlejší a ke špičkám tmavou).

Hlava

Hlava mohutná.

Mulec je široký, tmavá pigmentace (hnědo-šedá) a v okolí výrazně světlá srst.

Oko je bystré, lemované (více či méně) světlejší srstí.

Uši uvnitř se světlou srstí.

Tělo

Výrazné osvalení od plece až po bedra.

Hluboký hrudník.

Mohutný krk.

Výrazná šíje a kohoutek (zejména u býků).

Hřbet dlouhý.

Zád' a bedra rovná.

Pánev široká, mírně skloněná.

Kýta (hýždě a hlezno) široká, klenutá, dobře osvalená, plná.

Končetiny

Končetiny jsou silné a pevné, s pevnou spěnkou.

Paznehty jsou tmavé a rohovina velmi pevná (odolná).

Prizpůsobivé různě obtížným terénům.

Široký postoj, dobré zaúhlení končetin.

Vemeno

Vemeno dostatečně objemné s ideálně umístěnými struky velikosti vhodné pro sající telata = podtrhuje dobré mateřské vlastnosti.

4.4.1. Vylučující znaky pro zápis do plemenné knihy

- nevýrazné osvalení
- neharmonický výraz
- výrazné odchylky v barvě pláště a přítomnost skvrn
- neklidná povaha
- mulec, sliznice a kůže s pigmentačními skvrnami
- nekorektní či defektní postoje končetin
- genetické vady

4.5. Parametry chovného cíle

Kategorie	Hmotnost ve věku (kg)		Výška v kříži (cm) ve věku 365 dnů
	210 dnů	365 dnů	
Býčci	310	485	126
Jalovičky	265	350	119
Kategorie - věk		Hmotnost (kg)	Výška v kříži (cm)
Plemenice - 24 měsíců		540	131
Krávy - 60 měsíců		775	143
Plemenní býci - 36 měsíců		1050	145

5. Selekcční program

Selekcční program je soubor opatření, který má za cíl, na základě objektivně zjištěných vlastností zevnějšku, růstové schopnosti a užitkových vlastností, vybírat pro plemenitbu přednostně ta zvířata, jejichž uplatnění v populaci směřuje k naplnění chovného cíle. Jelikož se populace jako celek vyvíjí, mění se průběžně i konkrétní požadavky selekcčního programu.

5.1. Matky býků

Matky býků jsou vybírány na základě plemenných hodnot pro průběh porodu, hmotnost při narození, ve 120 a 210 dnech věku a na základě hodnocení zevnějšku a výsledků reprodukce. U plemenných hodnot pro výše uvedené ukazatele se stejný důraz klade na přímý a maternální efekt. Chov a výběr matek plemenných býků je prováděn v chovech s čistokrevnou plemenitbou zapojených do kontroly užítkovosti masného skotu stupně „A“. Plemenice musí být zapsaná do hlavního oddílu plemenné knihy „A“. Jako matka býků může být podmíněně zařazena prvotelka, u které nebylo možno zjistit délku mezidobí a rovněž jalovice, která je využita jako dárkyně embryí ještě před svým prvním otelením. Podmínkou ovšem jsou jejich plemenné hodnoty převyšující průměr populace a výběr jejich rodičů podle kritérií pro otce a matky býků. Příslušná kritéria selekce pro všechny rozhodující oblasti, tj. reprodukci, lineární hodnocení zevnějšku a plemenné hodnoty, stanoví Rada plemenné knihy andorského hnědého skotu (dále jen Rada PK) a to na základě průměrných výsledků populace. Zařazení plemenice do kategorie matek býků není trvalého rázu a bude upřesňováno podle výsledků zjišťovaných v kontrole užítkovosti. Ve sporných případech rozhoduje o zařazení plemenice mezi matky býků Rada PK.

5.1.1. Obecné podmínky pro výběr matek býků

- *zápis do plemenné knihy v oddíle „A“, třídy I případně II (viz kritéria pro naskladnění býčků do odchovu stanovených Radou PK)*
- *dobrý zdravotní stav*

5.2. Otcové býků

Otcové býků budou používáni především pro záměrné připarování na matky plemenných býků, kde hlavním úkolem bude produkce mladých zvířat se špičkovými vlastnostmi v oblasti masné užítkovosti a exteriéru. Zařazení býka do kategorie otce býků není trvalého charakteru a bude se upřesňovat podle výsledků zjišťovaných v kontrole užítkovosti. Příslušná kritéria selekce pro všechny rozhodující oblasti, tj. reprodukci, lineární hodnocení zevnějšku a plemennou hodnotu stanoví Rada PK a to na základě průměrných výsledků populace. Jedná se o býky zařazené do hlavního oddílu plemenné knihy „A“, s výjimkou býků zařazených do třídy III. Ve sporných případech rozhoduje o zařazení plemeníka mezi otce býků Rada PK.

5.2.1. Obecné podmínky pro výběr otců býků

- *zápis do plemenné knihy v oddíle „A“, třída I a II (viz kritéria pro naskladnění býčků do odchovu stanovených Radou PK)*
- *dobrý zdravotní stav*

5.2.2. Výběr otců býků je zajišťován z

- *býků inseminačních*
- *býků z přirozené plemenitby*

6. Produkce a výběr býků do plemenitby

6.1. Odchov plemenných býčků

Odchov mladých plemenných býků probíhá na uznaném testačním zařízení (Odchovně plemenných býků, dále jen OPB), které je na seznamu vyhlášeném Grémiem rad PK dotčených plemen, který je přílohou ŠP, nebo v odchovu u chovatele (OCH). Kritéria pro výběr býčků do odchovu vyhláší každoročně Rada PK ve spolupráci s ČSCHMS na základě výsledků populace. Provoz a podmínky odchovu na OPB a OCH se řídí dle Metodiky pro odchov a zkoušky vlastní užitkovosti býků masných plemen skotu (dále jen „Metodika odchovu“).

6.1.1. Obecné podmínky pro výběr býčka do odchovu

- Pochází od vybraných rodičů z chovů zapojených do KUMP stupně „A“
- Býček splňuje kritéria pro výběr býčků do odchovu vyhlášená Radou PK
- Má ověřen původ v souladu s platnou legislativou
- Býček odpovídá podmínkám kontroly dědičnosti a zdraví
- Splňuje standard plemene

6.1.2. Odchov a zkoušky vlastní růstové schopnosti býků

6.1.2.1. Odchov na uznaném testačním zařízení (OPB)

Cílem odchovu plemenných býčků narozených ze záměrného připárování je testace jejich vlastní užitkovosti za standardních podmínek, které se řídí Metodikou odchovu. Zpracování a vyhodnocování výsledku odchovu je prováděno centrálně. Výsledky zkoušek vlastní užitkovosti jsou podkladem pro selekci. Po ukončení testu vlastní užitkovosti jsou býci předvedeni před komisí k tzv. základnímu výběru, tzn. výběru do plemenitby (způsob a kritéria viz bod 6.3.). Základní výběry býků probíhají zpravidla na OPB.

6.1.2.2. Odchov u chovatele (OCH)

Chovatel má možnost býčka z vlastního chovu odchovat na svém hospodářství, tzn. mimo testační zařízení. Při tomto systému není sledován přírůstek v období testu, ale pouze přírůstek od narození. Takto odchovaní býci jsou při výběru do plemenitby předvedeni před komisí k tzv. základnímu výběru (způsob a kritéria viz bod 6.3.) buď přímo na chovu, na kterém se narodili, nebo případně na chovném svodu. Základní podmínky pro přihlášení býčka na svod řeší Metodika odchovu. Zpracování a vyhodnocování výsledku odchovu je prováděno centrálně. Výběry býků u chovatele se řídí pokyny, které pro každý rok vydává ČSCHMS ve spolupráci s Radou PK.

6.2. Selekční kritéria pro výběr býků do plemenitby

6.2.1. Odchov na uznaném testačním zařízení (OPB)

- býček musí odpovídat požadavkům standardu plemene
- selekční kritéria upřesňuje Rada PK ve spolupráci s ČSCHMS

6.2.2. Odchov u chovatele (OCH)

- býček musí odpovídat požadavkům standardu plemene
- selekční kritéria upřesňuje Rada PK ve spolupráci s ČSCHMS

6.2.3. Import býka ze zahraničí

Původ býka musí být doložen dle platné legislativy. Pro zařazení býka do plemenitby v ČR musí být plemeník ohodnocen a vybrán komisí (viz bod 6.3.). Býček musí odpovídat standardům plemene a splňovat podmínky pro výběr býků do plemenitby, které stanovuje Rada PK ve spolupráci s ČSCHMS.

6.3. Způsob a kritéria pro hodnocení a výběr býků do plemenitby

Býci jsou vybíráni komisí složenou z delegovaných zástupců ČSCHMS a Klubu chovatelů francouzských plemen. Členy komise navrhuje a schvaluje Rada PK. Ve sporných případech rozhodnutí výběrové komise se postupuje dle schváleného reklamačního řádu ČSCHMS. O každém výběru je vyhotoven tzv. Výběrový protokol, který obsahuje:

- místo a datum výběru
- datum narození
- chovatel a majitel býka
- seznam členů komise
- identifikační údaje býka
- výsledek lineárního popisu a hodnocení zevnějšku vč. záznamu o exteriérových vadách
- výsledek výběru:

1. Vybrán - do „Inseminace a přirozené plemenitby“

Při hodnocení exteriéru při základním výběru je požadována minimální hodnota 6 bodů v každém z 10 hodnocených ukazatelů (povoleno 1 x 5 bodů za velikost těla).

- do „Přirozené plemenitby“

Ve všech ostatních případech, kdy není splněna podmínka dle bodu 1.

2. Odročén

3. Vyřazen nebo vyřazen před základním výběrem (nevybrán do plemenitby)

- alfanumerické označení plemenného býka (linie a číslo v rámci ústředního registru plemeníků) je přiděleno po nahlášení do Ústřední evidence skotu (linie se přiděluje dle výsledku hodnocení zvířete při základním výběru)
- případně další údaje v souladu s platnou legislativou

Do plemenitby nelze zařadit zvíře, u kterého se projevuje genetická vada nebo je jejím nositelem a dále zvíře s funkčními vadami pohybového aparátu.

7. Testování a posuzování (KUMP)

Testování a posuzování užitkových vlastností je prováděno dle Metodiky KUMP, která respektuje postupy a doporučení definované mezinárodní organizací pro kontrolu užitkovosti ICAR (The International Committee for Animal Recording). Hodnocení exteriéru je prováděno dle

Metodiky popisu. Základní metodické postupy testování a posuzování i odhadu plemenné hodnoty se řídí dle platné legislativy. Zjišťování údajů a sběr dat zajišťují inspektoři ČSCHMS, kteří jsou k této činnosti odborně způsobilí v souladu s požadavky § 30 zákona. Zpracování dat a zveřejňování výsledků zajišťuje ČSCHMS ve spolupráci s pověřenou osobou.

8. Plemenné hodnoty

Odhad plemenné hodnoty je prováděn pomocí víceznakového animal modelu (individuální model jedince). Podle naměřených hodnot v KUMP je souběžně stanovena plemenná hodnota pro přímý efekt, plemenná hodnota pro maternální efekt a u krav hodnota pro trvalé mateřské prostředí. Vzhledem k tomu, že v kontrole užítkovosti jsou v jednotlivých chovech podchyceni jak kříženci s masnými plemeny, tak i masná plemena, tvoří si tyto jedinci navzájem vrstevníky. Odhad plemenné hodnoty je proto prováděn se zohledněním plemene a heterózního efektu. Způsob, systém a počet vyhodnocovaných ukazatelů v rámci výpočtu plemenných hodnot se může měnit a doplňovat s ohledem na požadavky respektující šlechtitelské postupy definované tímto šlechtitelským programem.

8.1. Hodnocené vlastnosti

- průběh porodu
- hmotnost při narození
- hmotnost ve věku 120 dnů
- hmotnost ve věku 210 dnů
- hmotnost ve věku 365 dnů
- přírůstek v testu (u býků na OPB)
- přírůstek od narození
- lineární popis a hodnocení zevnějšku

Způsob hodnocení je popsán modelovou rovnicí, ve které jsou uvedeny efekty genetické a efekty chovatelského prostředí, které ovlivňují naměřenou užítkovost.

Výsledky kontroly dědičnosti jsou publikovány jako relativní plemenné hodnoty (RPH), včetně spolehlivosti jejich předpovědi. Pro stanovení relativní plemenné hodnoty je využívána standardizovaná směrodatná odchylka 10. Pokud neupravuje publikování plemenných hodnot samostatný předpis ČSCHMS, stanovuje základní podmínky pro publikování výsledků kontroly dědičnosti Rada PK.

8.2. Relativní plemenné hodnoty, které jsou publikovány

8.2.1. Růstová schopnost

- PePP RPH pro průběh porodu a hmotnost při narození v přímém efektu
- PeRu RPH pro růst v přímém efektu
- MePP RPH pro průběh porodu a hmotnost při narození v maternálním efektu
- MeRu RPH pro růst v maternálním efektu
- PrirT RPH pro přírůstek v testu na OPB
- PrirNar RPH pro přírůstek od narození

8.2.2. Lineární hodnocení

- TR RPH pro tělesný rámec
- KT RPH pro kapacitu těla
- OS RPH pro osvalení
- UT RPH pro užitkový typ

9. Rozsah zjišťování známých vad a zvláštností

Klub chovatelů francouzských plemen a ČSCHMS ve spolupráci s genetickou laboratoří uplatňuje taková opatření, která zajistí účinnou eliminaci genetických vad a zvláštností bez významnějšího snížení genetického zisku. Rozsah sledovaných vad a zvláštností bude rozšiřován podle potřeb v souvislosti se stupněm poznání. Přehled aktuálních genetických vad a zvláštností bude zveřejňován Radou PK.

10. Způsob vyhodnocování výsledků šlechtění plemene a kontrola realizace ŠP

Vyhodnocení realizace ŠP a porovnání dlouhodobého vývoje vyhodnocuje každoročně Rada PK ve spolupráci s ČSCHMS a navrhuje případná opatření. Výsledky zpracovává na základě dat z kontroly užitkovosti ČSCHMS. Zveřejňování je realizováno formou uzávěrky KUMP a je zveřejňováno v tištěné formě nebo ve formě umožňující dálkový přístup (na webových stránkách ČSCHMS), příp. jinou formou. ČSCHMS vypracovává souhrnnou roční zprávu o průběhu realizace ŠP.

11. Obecná ustanovení

Na tento ŠP navazuje Metodika popisu a hodnocení zevnějšku masných plemen skotu, Metodika kontroly užitkovosti skotu bez tržní produkce mléka, Metodika pro odchov a zkoušky vlastní užitkovosti býků masných plemen skotu a Certifikovaná metodika pro předpověď plemenných hodnot pro vyhodnocení vlastností polního testu u masných plemen skotu i Certifikovaná metodika pro spolehlivost předpovědi plemenných hodnot vlastností polního testu u masných plemen skotu. Sporné případy související s tímto ŠP řeší a rozhodnutí vydává Rada PK, jejíž práva a povinnosti vyplývají ze stanov ČSCHMS.

12. Přílohy

- Růstové parametry (standarty) výšky a hmotnosti
- Řád plemenné knihy
- Seznam schválených uznaných testačních zařízení (viz bod 6.1.)

RŮSTOVÉ PARAMETRY ANDORSKÝ HNĚDÝ SKOT

Standard výšky

býci ve věku od 6 do 20 měsíců

body	rozpětí	
	min.	max.
1		3,2
2	3,3	3,8
3	3,9	4,2
4	4,3	4,6
5	4,7	5,0
6	5,1	5,4
7	5,5	5,8
8	5,9	6,2
9	6,3	6,8
10	6,9	

Standard výšky - býci ve věku 20 až 50 měsíců

	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50 a víc
10	145	145	146	146	146	147	147	147	148	148	148	149	149	149	150	150	150	151	151	151	152	152	152	153	153	153	154	154	154	155	155
9	142	142	143	143	143	144	144	144	145	145	145	146	146	146	147	147	147	148	148	148	149	149	149	150	150	150	151	151	151	152	152
8	139	139	140	140	140	141	141	141	142	142	142	143	143	143	144	144	144	145	145	145	146	146	146	147	147	147	148	148	148	149	149
7	137	137	138	138	138	139	139	139	140	140	140	141	141	141	142	142	142	143	143	143	144	144	144	145	145	145	146	146	146	147	147
6	135	135	136	136	136	137	137	137	138	138	138	139	139	139	140	140	140	141	141	141	142	142	142	143	143	143	144	144	144	145	145
5	133	133	134	134	134	135	135	135	136	136	136	137	137	137	138	138	138	139	139	139	140	140	140	141	141	141	142	142	142	143	143
4	131	131	132	132	132	133	133	133	134	134	134	135	135	135	136	136	136	137	137	137	138	138	138	139	139	139	140	140	140	141	141
3	128	128	129	129	129	130	130	130	131	131	131	132	132	132	133	133	133	134	134	134	135	135	135	136	136	136	137	137	137	138	138
2	125	125	126	126	126	127	127	127	128	128	128	129	129	129	130	130	130	131	131	131	132	132	132	133	133	133	134	134	134	135	135

Standard výšky

jalovice ve věku od 6 do 20 měsíců

body	rozpětí	
	min.	max.
1		3,1
2	3,2	3,8
3	3,9	4,2
4	4,3	4,4
5	4,5	4,8
6	4,9	5,2
7	5,3	5,4
8	5,5	5,8
9	5,9	6,4
10	6,5	

Standard výšky - jalovice a krávy ve věku 20 až 40 měsíců

	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	
10																						
	134	134	135	135	135	136	136	136	137	137	137	138	138	138	139	139	139	140	140	140	141	
9																						
	131	131	132	132	132	133	133	133	134	134	134	135	135	135	136	136	136	137	137	137	138	
8																						
	129	129	130	130	130	131	131	131	132	132	132	133	133	133	134	134	134	135	135	135	136	
7																						
	128	128	129	129	129	130	130	130	131	131	131	132	132	132	133	133	133	134	134	134	135	
6																						
	126	126	127	127	127	128	128	128	129	129	129	130	130	130	131	131	131	132	132	132	133	
5																						
	124	124	125	125	125	126	126	126	127	127	127	128	128	128	129	129	129	130	130	130	131	
4																						
	123	123	124	124	124	125	125	125	126	126	126	127	127	127	128	128	128	129	129	129	130	
3																						
	121	121	122	122	122	123	123	123	124	124	124	125	125	125	126	126	126	127	127	127	128	
2																						
	118	118	119	119	119	120	120	120	121	121	121	122	122	122	123	123	123	124	124	124	125	

Standard výšky - jalovice a krávy ve věku 41 až 60 měsíců

	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60 a víc	
10																					
	141	141	142	142	142	143	143	143	144	144	144	145	145	145	146	146	146	147	147	147	
9																					
	138	138	139	139	139	140	140	140	141	141	141	142	142	142	143	143	143	144	144	144	
8																					
	136	136	137	137	137	138	138	138	139	139	139	140	140	140	141	141	141	142	142	142	
7																					
	135	135	136	136	136	137	137	137	138	138	138	139	139	139	140	140	140	141	141	141	
6																					
	133	133	134	134	134	135	135	135	136	136	136	137	137	137	138	138	138	139	139	139	
5																					
	131	131	132	132	132	133	133	133	134	134	134	135	135	135	136	136	136	137	137	137	
4																					
	130	130	131	131	131	132	132	132	133	133	133	134	134	134	135	135	135	136	136	136	
3																					
	128	128	129	129	129	130	130	130	131	131	131	132	132	132	133	133	133	134	134	134	
2																					
	125	125	126	126	126	127	127	127	128	128	128	129	129	129	130	130	130	131	131	131	

Standard hmotnosti - býci ve věku 4 až 26 měsíců

	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	
10																								
	230	264	299	333	368	402	437	471	506	539	572	605	638	671	704	728	752	776	800	824	848	869	890	
9																								
	214	249	283	318	352	387	421	456	490	523	556	589	622	655	688	712	736	760	784	808	832	853	874	
8																								
	203	238	272	307	341	376	410	445	479	512	545	578	611	644	677	701	725	749	773	797	821	842	863	
7																								
	194	228	263	297	332	366	401	435	470	503	536	569	602	635	668	692	716	740	764	788	812	833	854	
6																								
	185	220	254	289	323	358	392	427	461	494	527	560	593	626	659	683	707	731	755	779	803	824	845	
5																								
	176	211	245	280	314	349	383	418	452	485	518	551	584	617	650	674	698	722	746	770	794	815	836	
4																								
	167	201	236	270	305	339	374	408	443	476	509	542	575	608	641	665	689	713	737	761	785	806	827	
3																								
	156	190	225	259	294	328	363	397	432	465	498	531	564	597	630	654	678	702	726	750	774	795	816	
2																								
	140	175	209	244	278	313	347	382	416	449	482	515	548	581	614	638	662	686	710	734	758	779	800	

Standard hmotnosti - býci ve věku 27 až 50 měsíců

	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50 a víc
10																								
	911	932	953	974	998	1016	1031	1046	1061	1076	1082	1088	1094	1100	1110	1113	1116	1119	1122	1125	1128	1131	1134	1137
9																								
	895	916	937	958	981	999	1014	1029	1044	1059	1065	1071	1077	1083	1090	1093	1096	1099	1102	1105	1108	1111	1114	1117
8																								
	884	905	926	947	968	986	1001	1016	1031	1046	1052	1058	1064	1070	1076	1079	1082	1085	1088	1091	1094	1097	1100	1103
7																								
	875	896	917	938	957	975	990	1005	1020	1035	1041	1047	1053	1059	1063	1066	1069	1072	1075	1078	1081	1084	1087	1090
6																								
	866	887	908	929	947	965	980	995	1010	1025	1031	1037	1043	1049	1052	1055	1058	1061	1064	1067	1070	1073	1076	1079
5																								
	857	878	899	920	937	955	970	985	1000	1015	1021	1027	1033	1039	1041	1044	1047	1050	1053	1056	1059	1062	1065	1068
4																								
	848	869	890	911	926	944	959	974	989	1004	1010	1016	1022	1028	1028	1031	1034	1037	1040	1043	1046	1049	1052	1055
3																								
	837	858	879	900	913	931	946	961	976	991	997	1003	1009	1015	1014	1017	1020	1023	1026	1029	1032	1035	1038	1041
2																								
	821	842	863	884	896	914	929	944	959	974	980	986	992	998	994	997	1000	1003	1006	1009	1012	1015	1018	1021

Standard hmotnosti - jalovice a krávy ve věku 4 až 32 měsíců

	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32
10	202	229	256	283	299	316	332	349	365	382	398	415	431	448	464	479	494	509	524	539	554	568	581	595	608	622	635	661	673
9	190	217	244	271	287	304	320	337	353	370	386	403	419	436	452	467	482	497	512	527	542	556	569	583	596	610	623	644	656
8	181	208	235	262	279	295	312	328	345	361	378	394	411	427	444	459	474	489	504	519	534	547	561	574	588	601	615	632	644
7	174	201	228	255	271	288	304	321	337	354	370	387	403	420	436	451	466	481	496	511	526	540	553	567	580	594	607	622	634
6	167	194	221	248	265	281	298	314	331	347	364	380	397	413	430	445	460	475	490	505	520	533	547	560	574	587	601	613	625
5	160	187	214	241	258	274	291	307	324	340	357	373	390	406	423	438	453	468	483	498	513	526	540	553	567	580	594	603	615
4	153	180	207	234	250	267	283	300	316	333	349	366	382	399	415	430	445	460	475	490	505	519	532	546	559	573	586	593	605
3	144	171	198	225	242	258	275	291	308	324	341	357	374	390	407	422	437	452	467	482	497	510	524	537	551	564	578	581	593
2	132	159	186	213	230	246	263	279	296	312	329	345	362	378	395	410	425	440	455	470	485	498	512	525	539	552	566	564	576

Standard hmotnosti - jalovice a krávy ve věku 33 až 60 měsíců

	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60 a víc
10	685	697	709	721	730	739	748	754	767	773	776	779	782	783	785	786	788	789	793	793	794	795	796	797	798	799	800	801
9	668	680	692	704	713	722	731	737	748	754	757	760	763	764	766	767	769	770	773	774	775	775	776	777	778	779	780	781
8	656	668	680	692	701	710	719	725	734	740	743	746	749	751	752	754	755	757	758	759	760	761	762	763	764	765	766	767
7	646	658	670	682	691	700	709	715	722	728	731	734	737	739	740	742	743	745	746	747	748	749	750	751	752	752	753	754
6	637	649	661	673	682	691	700	706	712	718	721	724	727	728	730	731	733	734	735	736	737	738	739	739	740	741	742	743
5	627	639	651	663	672	681	690	696	701	707	710	713	716	717	719	720	722	723	724	725	725	726	727	728	729	730	731	732
4	617	629	641	653	662	671	680	686	689	695	698	701	704	705	707	708	710	711	711	712	713	714	715	716	717	718	719	719
3	605	617	629	641	650	659	668	674	675	681	684	687	690	692	693	695	696	698	697	698	699	700	701	702	702	703	704	705
2	588	600	612	624	633	642	651	657	656	662	665	668	671	673	674	676	677	679	677	678	679	680	681	682	683	684	685	685